

BDA002 Pružnost a pevnost
přednáška 2 (v.23/24.1)
Kombinované studium

Vyučující: Ing. FILIP HOKEŠ, Ph.D.

Brno, zimní semestr 2023/2024

1. Ohyb

- Rovinný a prostý ohyb
- Prostorový (šikmý) ohyb
- Mimostředný tah a tlak

- V ohýbaných konstrukcích jsou obecně přítomny všechny složky vnitřních sil

$$\{N_x; V_y; V_z; M_x; M_y; M_z\} \neq 0$$

- původně přímá osa prutu se po deformaci stává rovinou či prostorou křivkou
- z hlediska analýzy napětí při ohybu budeme rozlišovat
  - rovinný ohyb
  - prostý ohyb
  - šikmý ohyb
  - mimostředný tah a tlak

Normálová napětí při ohybu

Rovinný a prostý ohyb

- rovinný ohyb např. v rovině xz

$$N = V_y = 0, \quad M_x = M_z = 0$$

$$V_z \neq 0, \quad M_y \neq 0$$

- pro odvození vztahů normálového napětí se předpokládá $V_z = 0 \rightarrow$
- prostý ohyb¹

$$N = V_y = V_z = 0, \quad M_x = M_z = 0$$

$$M_y \neq 0$$

---

¹prostý ohyb je vyvolán dvojicí koncových momentů
(např. dvojice sil na opačných koncích nosníku)

Normálová napětí při ohybu

Prostý ohyb: předpoklady

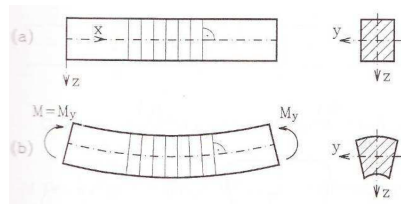
- pro odvození vztahů se vychází ze dvou základních předpokladů
  - tzv. *Bernoulliho hypotéza*: průřezy jsou rovinné a kolmé ke střednici **před** i **po** deformaci

$$\gamma_{xy} = \gamma_{xz} = 0 \rightarrow \tau_{xy} = \tau_{xz} = 0$$

- podélná vlákna na sebe vzájemně netlačí

$$\sigma_y = \sigma_z = 0$$

- první z uvedených předpokladů nám umožní odvodit vztah pro ε_x

Obr. 1: Předpoklady

Normálová napětí při ohybu

Prostý ohyb: odvození

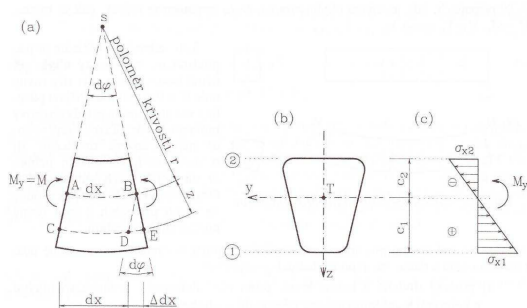
- vlivem ohybu se průřezy elementárního úseku délky dx vzájemně pootočí o $d\varphi$
- dojde ke zkrácení resp. prodloužení vláken na horním resp. dolním líci
- vlákna, která nemění délku leží v tzv. neutrální vrstvě (neutraální osa průřezu).

$$dx = \overline{AB} = r d\varphi, \quad dx' = \overline{CD} = (r + z) d\varphi$$

$$\Delta dx = dx' - dx = z d\varphi$$

$$\varepsilon_x = \frac{\Delta dx}{dx} = \frac{z d\varphi}{r d\varphi} = \frac{z}{r}$$

- uvažuje-li se lineárně pružný materiál

Obr. 2: Deformace a napětí při ohybu

Napětí

- uvažuje-li se lineárně pružný materiál

$$\sigma_x = E\varepsilon_x = \frac{E}{r}z$$

- ze statických podmínek rovnováhy vnitřních sil v průřezu vyplývá

$$M_y = \int_A \sigma_x z dA = \frac{E}{r} \int_A z^2 dA = \frac{E}{r} I_y$$

- z výše uvedených rovnic vyplývá vztah

$$\sigma_x = \frac{M_y}{I_y} z$$

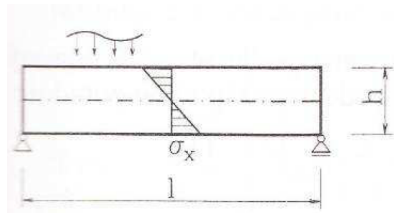
Normálová napětí při ohybu

Prostý ohyb: závěry

- napětí σ_x je po výšce lineární
- extrémní napětí vznikají na okrajích
- spojnice bodů s nulovou hodnotou napětí je tzv. **neutrální osa** (n.o.)
- uvedený vztah pro σ_x platí přesně pro $V_z = 0$
- při $V_z \neq 0$ a $l > 5h$ platí dostatečně přesně^a
- v rovině xy platí analogicky

$$\sigma_x = -\frac{M_z}{I_z}y$$

^aPoznámka: v příčném směru se vlivem podélného protažení/zkrácení vláken se deformuje příčný řez, ale to lze zanedbat

Obr. 3: Deformace a napětí při ohybu

Normálová napětí při ohybu

Šikmý ohyb

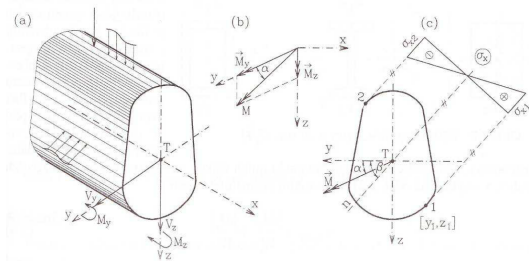
- zatížení prochází těžištěm, **ale není v jedné z hlavních rovin** xz nebo xy
- provádíme rozklad obecného M na složky M_y a M_z

Šikmý ohyb

$$\sigma_x = \frac{M_y}{I_y} z - \frac{M_z}{I_z} y$$

- neutrální osa $\sigma_x = 0$ prochází těžištěm, ale je **nakloněná**

$$\tan \beta = \frac{z}{y} = \frac{M_z}{M_y} \cdot \frac{I_y}{I_z} = \tan \alpha \frac{I_y}{I_z}$$

Obr. 4: Šikmý ohyb

Normálová napětí při ohybu

Mimostředný tah a tlak

- obecně jsou nenulové složky

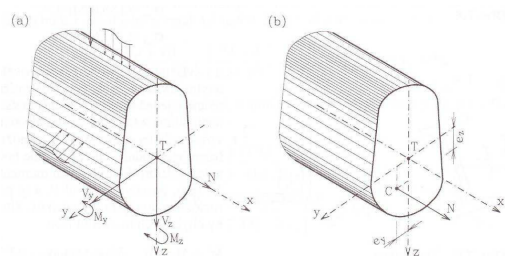
$$N_x \neq 0 \quad M \neq 0$$

- 3 případy:

- $N_x, M_y \neq 0$
- $N_x, M_z \neq 0$
- $N_x, M_y, M_z \neq 0$

- 3 případy namáhání průřezu:

- celý tlačěn
- celý tažen
- část tlačena a část tažena

Obr. 5: Mimostředný tah a tlak

Pozn.: $z_c = e_z$ a $y_c = e_y$

Normálová napětí při ohybu

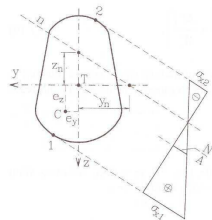
Mimostředný tak a tlak

Osově zatížení + ohyb v jedné rovině

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A} + \frac{M_y}{I_y} z, \quad z_n = \frac{-i_y^2}{z_c}, \quad \text{kde } i_y^2 = \frac{I_y}{A}$$

nebo

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A} - \frac{M_z}{I_z} y, \quad y_n = \frac{-i_z^2}{y_c}, \quad \text{kde } i_z^2 = \frac{I_z}{A}$$

Obr. 6: Neutrální osa

Obecně

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A} + \frac{M_y}{I_y} z - \frac{M_z}{I_z} y, \quad N_x = F, \quad M_y = F \cdot z_c, \quad M_z = -F \cdot y_c$$

y_n, z_n viz. výše. Neutrální osa leží v protilehlém kvadrantu než síla F

Normálová napětí při ohybu

Jádro průřezu

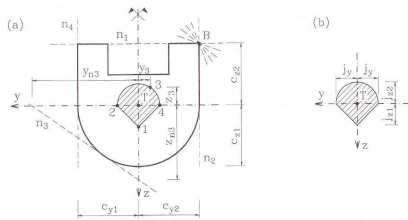
Jádro průřezu

Oblast v okolí těžiště průřezu, ve kterém musí působit zatížení, aby byl průřez celý tlačný.

Jádrou čáru získáme tak, že pokládáme okolo průřezu n.o. na krajní linie a počítáme polohu z_c resp. y_c

$$y_c = -\frac{i_z^2}{y_n}$$

$$z_c = -\frac{i_y^2}{z_n}$$

Obr. 7: Jádro průřezu

ŠMIRŤÁK, SVATOPLUK. *Pružnost a plasticita I: pro distanční studium*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2006. ISBN 80-720-4468-0.